

את בעלת בעל, לפי שהוא מדבר בעיקר הקנין כי יקח... ובעלה. (עפ"י חזון איש קמח)

'סלקא דעתך אמינא תיתי בקל וחומר מיבמה, ומה יבמה שאין נקנית בכסף נקנית בביאה, זו שנקנית בכסף אינו דין שנקנית בביאה. מה ליבמה שכן זקוקה ועומדת' — לכאורה יכול היה לפרוץ בפשיטות, מה ליבמה שכן קנינה לשום אישות, תאמר באמה עבריה (כמו שפרכו לעיל ד:), אלא שעדיין היה יכול להקשות, למה לי קרא באשה, תלמד מיבמה מאותו קל-וחומר. ולכן פריך 'שכן זקוקה ועומדת', שאותה פירכה מועילה גם לאשה (מהרש"א).

עוד יש לומר, כוונת הגמרא כאן על יעוד האמה, שרצו ללמוד שמיעדה בביאה מיבמה, ולא לתחילת קנינה. תדע, שגם ההקש שאמרו בסמוך מאם אחרת, פשוטו של מקרא זה מדבר כשמיעדה. ולפי פירוש זה מתבאר שלפי האמת אין האמה מתייעדת בביאה. (פני יהושע. וע"ש תירוץ נוסף, שהפירכא הנ"ל אינה טובה, כי כל זה אכניס בקל וחומר, מה שאין לומר כן בפירכת 'שכן זקוקה ועומדת').

לשון חכמים

'רבי אומר אומר אני...'

ביטוי זה, 'רבי אומר אומר אני', מופיע רבות, למעלה מ-30 מקומות בש"ס בבלי ובתוספתא, ולא מצאנוהו כמעט אצל חכמים אחרים (לפי בדיקה במחשב, נמצא כן פעם אחת בדברי רבי שמעון, רבי אליעזר בן יעקב ורבי יוסי הגלילי — בתוספתא פסחים ת, וכן אצל רבי יוסי — בתוספתא מגילה א). והסבר הדבר, אולי, לפי שרבי אסף וקיבץ וסידר שמועות מכל אשר לפניו, ואף נמצאו כמה סתמי משניות שהוא בעצמו ערך שלא כפי שיטתו הפרטית. ועל כן, כשבא לומר דבר מדעתו שלו, הדגיש ואמר 'אומר אני', למען ידעו שהלכה זו לא קבלה מאחרים. (ע"ע בבית האוצר כלל לג; יסוד המשנה ועריכתה פרק א הערה נד).

דף י

'ביאה נשואין עושה או אירוסין עושה...' — משמע שפשוט בגמרא שביאה עושה נישואין גם ללא חופה, והספק אינו אלא אם ביאת הקנין בכחה לעשותה לנשואה. ומכאן, שביאה שלאחר קדושין ללא חופה — עושה נישואין, אך דוקא בבא עליה לשם נישואין ולא לשם זנות. (ר"ן וריטב"א. וע' תור"י הוקן).

'נפקא מינה ליורשה וליטמא לה ולהפר נדריה...' — יש לדקדק, וכי לא ידענו מה בין ארוסה לנשואה, ומדוע הוצרכו לפרש 'נפקא מינה ליורשה...'? אלא באו לומר, דוקא לענין אותם הדברים המנויים יש נפקא מינה בספק, אך לא לשאר דברים, כי לענין עונש הבא עליה, דינה בחנק גם אם ביאה אירוסין עושה, שהרי היא בעולה, ואפילו בהעראה בלבד [וכמו שאמרו לעיל לענין בעולה שלא כדרכה]. (מהר"ט; פורת יוסף. וע"ע תורי"ד; שערי שמועות).

וכן לענין התר לבעל, יש מי שכתב שמכך שלא אמרו נפקא-מינה אם היא מותרת לבעלה ללא

חופה — משמע, שגם אם ביאה נישואין עושה, אינה מותרת אלא אם תיכנס לחופה תחילה (מגיד משנה — אישות י,א, בהסבר דיוק לשון הרמב"ם). והסבר הדבר הוא, ששני דברים יש בחופה: קנין (= גמר קנין הקדושין) ומעשה-מתיר. וביאה, אף כי עושה נישואין, אין זה אלא בנוגע לקנין, שקנין ביאה אלים יותר משאר קנינים, אך אין התר-ביאה אלא במעשה הכנסה לחופה. ('חדושי הגר"ח על הש"ס'. וכ"כ תלמיד הגר"ח, ר' אריה ליב מאלין — בסי' ל. ע"ש).

וע' בכסף-משנה שהעיר על דברי המגיד-משנה. וכן חלק על המגיד-משנה הרב דינא דחיי — מובא בשער המלך בסוף קונטרס חופת חתנים. ע"ש. ולכאורה גם מפשטות דברי הר"ן נראה שביאה לגמרי כחופה.

וע' לשון כוז בגמרא להלן יח: בספק אם יעוד נישואין עושה או אירוסין. (וע"ש בתורא"ש שדקדק מדוע לא אמרו נפקא מינה לעונש הבא עליה). ושם י"ל שבא לאפוקי מעשה ידיה, שאף אם אירוסין עושה, אפשר שמעש"י שלו, כבהיותה אמה, כי כיון שלא נכנסה לרשותו לענין מעש"י, לא יצאה מדין אמה לענין זה. שוב ראיתי כן בחדושי הרשב"א (יט:): עפ"י הירושלמי, אך מטעם אחר, שנעשה כאומר לה על מנת שמעשה ידיך שלי. ואולם הרמב"ן (יט.) נקט כדבר פשוט שאם יעוד אירוסין עושה, מעשה ידיה לאביה.

אי נמי לכהן גדול דקא קני בתולה בביאה... כל הבעל דעתו על גמר ביאה' — הראשונים ז"ל עמדו על הסתירה לכאורה מסוגיתנו לסוגיא ביבמות (נה:): שלמדו שם שהערה קונה. אחד הישובים לשאלה הזו; שם מדובר שהערה בלבד ופרש, או שאמר בפרוש שדעתו לקנות בתחילת ביאה, ועל כך למדו שהערה לבדה — קונה. ואילו כאן מדובר שגמר ביאתו ובאופן זה אין דעתו (וגם דעתה — ע' במפרשים) אלא על גמר ביאה, ולכך לא קנה אלא בסוף.

[המשנה-למלך (מכירה א,ד) הקשה מכאן על דברי מהריב"ל (בתשובתו, ח"א יג) שכתב שכשאדם עושה פעולה שיש בה שתי אפשרויות לחול, אחת מהן באופן שעובר עבירה ואחת באופן המותר — הרי אנו דנים שדעתו לעשות באופן המותר, וכאילו אמר כן בפרוש. אלו דברי מהריב"ל. והקשה המל"מ מסוגיתנו לשיטת הראשונים הנוכרת, מדוע אמרו נפקא מינה בכהן גדול שקנה בתולה בביאה, הלא יש לדונן כאילו פרש לקנות בתחילת ביאה, שהרי לא רצה לעבור איסור. בכמה דרכים דנו האחרונים לתרץ שאלה זו (אם משום שעליה אין איסור להלקח לכה"ג רק עליו, הרי שמצדה בטלה האומדנא הנ"ל; אם משום שאיסור בעולה לכהן גדול אינו אלא עשה; או מפני שתחילת ביאתו לשם אישות אעפ"י שהקנין נעשה רק בסוף, הלכך אין זה אלא איסור דלכתחילה ואם כנס לא יוציא; או מדובר כשאינם יודעים מהאיסור; או שהעדים אינם יודעים שהוא כהן גדול ועל כן תחילת ביאתו נחשבת כמקדש בלא עדים, ועוד) — ע' דו"ח רעק"א; אור שמח הל' מכירה א,ד; אחיעזר ח"א דו; זכר יצחק סה,א; אילת השחר].

כל הבעל דעתו על גמר ביאה' — לכאורה מה אכפת לו אם יקנה בהתחלה? ונראה לבאר שדעתו לקנות בכל הביאה ולא בחלק ממנה, וממילא כל זמן שלא נגמרה לא קנה, ושייך שכהן גדול יעבור בסופה על איסור עשה דבעולה. (עפ"י אילת השחר, ע"ש).

(ע"ב) 'מוחזקני בכ שאתה בקי בחדרי תורה, לדרוש בקל וחומר אי אתה יודע?' — מה ענין 'קל וחומר' לבקיאות בחדרי תורה? אמר הגר"ח זצ"ל: כדי לדעת שאין לקל-וחומר פירכא כלשהי, צריך להיות בקי בחדרי תורה, כי אפשר שהקל-וחומר בהלכות שבת למשל, ויש בו פרכא מהלכות טומאה וכדומה. (קובץ שיעורים)

'אי אמרת בשלמא נשואין עושה, משום הכי פשיטא ליה דאלימא לה ביאה מכסף' — ואם תאמר, אם ביאה נישואין עושה, יש לפרוך הקל-וחומר, מה לביאה שכן עושה נישואין, תאמר בכסף, וכיצד נלמד כסף מביאה? ויש לפרש שהלימוד אינו כסף מביאה אלא אשה משפחה; ומה שפחה שאין ביאתה מאכילתה כסף מאכילה, אשה שביאה מאכילתה קל וחומר שהכסף יאכילה. ועל כך אין שייך לפרוך 'מה לביאה...' (מהרש"א על תד"ה ומה).

ועיקר עניינו של ה'קל וחומר' ללמד שקנין אשה שיש בו צד אישות, סביר יותר שמאכיל בתרומה מאשר קנין אחר שאין בו צד אישות, כקנין שפחה כנענית, ומה שאמרו 'אין ביאתה מאכילה' הכוונה לומר שאין בה ענין אישותי אלא הקנין הממוני הוא שמאכילה. [ואף על פי שקנין השפחה קנין הגוף משא"כ באשה, מסתבר יותר שאישות תאכיל מאשר קנין ממון, שהרי יבמה אוכלת משום 'כל טהור בביתך', הגם שאינה קנין כספו אלא 'קנין דאחי']. (פני יהושע עפ"ד התוס').

וכבר כתב הרמב"ם שאין זה 'קל וחומר' ממש, שהרי ביאה בשפחה כנענית אינה שייכת ואף אסורה באיסור גמור, והיאך תקנה, אלא שהוקשו כסף בבת ישראל לכסף שבשפחה כנענית, ונשאו בה קל וחומר לחזק הדבר. [ופרכו ואמרו, גבי שפחה כנענית לא שייך בקנינו והכא שייך בקנינו — כלומר ואין מקישים כסף זה לכסף זה]. וע"ע לעיל ד:

דף יא

'איכא בינייהו קיבל...' — מבואר כאן שמועילה קבלת המומים מראש אף על פי שאינו יודע איזה מום יש לה, אם יש.

ואולם בקנין ממוני אין מועיל תנאי על אונאה אלא אם יאמר שיודע שהחפץ שוה כך וכך ואעפ"כ מתנה שלא תהא עליו אונאה. וכן לענין מומין במקח, כתב הרמב"ם (מכירה טו, ו) שאין מועיל תנאי 'על מנת שאין אתה חוזר עלי במום' אלא אם יפרש לו המום או יאמר שמקבל עליו כל מום הפוחת מדמיו כך וכך. ונראה שזה אמור רק בממון, שיש לומר שמסכים על מום המפחית מעט מדמיו ולא על המפחית הרבה, לכך צריך להתנות בפירוש על מום מסוים או על שווי נקוב. מה שאין כן קידושי אשה, מועילה קבלה ללא ידיעה ופירוט, מפני שאין השיווי גורם. (עפ"י אילת השחר)

'דקדשה בליליא' — ע' לעיל ח. בדין קדושין בלילה.

'כסף צורי' ו'כסף מדינה' — הרמב"ם כותב (טוען ונטען ג; חיוב ומזיק ג, י) שמטבע צורי הוא מטבע של כסף נקי, ומטבע של מדינה הוא מטבע שמערבים בו כסף ונחושת ביחס של אחד לשמונה. ובאר הענין: צור מתוארת כ'רוכלת העמים' (ראה יחזקאל כו). ומטבעה היה עובר לסוחר בכל מדינה ומדינה, מפני שהוא של כסף צרוף וערכו נובע מהמתכת עצמה ולא מחמת הטיבוע שהוטבע בו. וזהו שכתוב: שקל כסף עבר לסוחר. לא כן הכסף המקומי שבכל מדינה, ערכו מחמת החותם שטבעה בו המלכות שבאותו מקום, ולפיכך אינו עובר לסוחר בכל מקום. וזהו פשר שמו: 'כסף מדינה' — היינו, הכסף השימושי שבאותה מדינה.

ובתחילה עלה בדעתנו לפרש דברי רב אסי שכל 'כסף' האמור בתורה, משמעותו כסף נקי, ו'כסף' סתם שאינו קצוב, הוא המטבע הפחותה ביותר של 'כסף צורי'. והקשו על כך מכמה מקומות בהם

ילך עמה לדור במקום פלוני — אין פיסוק שלו מעלה ומוריד, שאין אדם מתחייב על אדם אחר. (רבנו מאיר, מובא במרדכי).

אין כותבים שטרי אירוסין אלא מדעת שניהם. ופירשו בשטרי פסיקתא. (וע"ע בכתובות קב).

יח. נבעלה שלא כדרכה, האם דינה כבתולה או כבעולה לענין עונש נערה המאורסה שזינתה ולענין קנס באונס ומפתה?

אשה שנבעלה שלא כדרכה — לענין נערה המאורסה שזינתה, לדברי רבי דינה כבעולה, בחנק (ומת האיש אשר שכב עמה לבדו). ולחכמים דין בתולה לה, בסקילה. ומודה רבי לענין קנס שדינה כבתולה (רבי זירא).

אמר אבבי, לדברי הכל הבעל (בביאת קנין דוקא. שיטמ"ק כתובות רפ"ג; שעה"מ וחזו"א — עפ"י הריטב"א, ועוד) עושה אותה בעולה שלא כדרכה. (בעלת בעל — בעל עושה אותה בעולה של"כ ואין אחר עושה אותה בעולה של"כ).

א. מבואר בגמרא שיש קנס באונס ומפתה בביאה שלא כדרכה. (וכן הוכיח הר"ד מרפ"ג דכתובות, שהאונס חייב לישאנה לאשה אף בשלא כדרכה).

ב. נראה שהעראה, למאן דאמר העראה זו נשיקה, דין העראה כדין ביאה שלא כדרכה, שאחר אינו עושה אותה בעולה בהעראה — לרבי לענין קנס ולחכמים בין לענין קנס בין לענין נערה המאורסה, אבל בעל עושה אותה בעולה בהעראה, שהרי בכתוב בעלת בעל לא נאמר ביאה שלא כדרכה אלא כל שנקראת בעילה עושה אותה בעולה. (עפ"י חזון איש).

דף י

יט. א. האם תחילת ביאה קונה או סוף ביאה?

ב. האם ביאה נישואין עושה או אירוסין?

ג. ביאת קטנה, מאיזה גיל נחשבת היא ביאה לכל דבר? ומה הדין לענין חופה?

ד. קטנה שהיא אשת איש, מה דינו של אדם זר הבא עליה?

ה. אלו זכויות זכאי האב בבתו קטנה ונערה?

א. נסתפקו בגמרא האם תחילת ביאה קונה או סופה. ואמר אממר בשם רבא: כל הבעל דעתו על גמר ביאה. ונפקא מינה כגון שהערה בה ופשטה ידה וקבלה קדושין מאחר. או גם: כהן גדול המקדש בביאה — עובר על איסור בעולה, שהרי בגמר ביאה כבר איננה בתולה.

א. לדברי הרשב"א מבעלי התוס', אם הערה ופרש קודם גמר ביאה — קונה בהעראה. ורק

כשגמר ביאתו אינו קונה אלא בגמר ביאה. וכן אם פירש שרוצה לקנות בהעראה — קונה

(ריב"ם, רי"ד, בה"ג. וכן כתב המגיד-משנה (אישות ג,ד) בדעת הרמב"ם. וכן פסק בשלחן ערוך לג).

לפירוש רבנו תם 'גמר ביאה' שאמרו כאן היינו גמר העראה כלומר הכנסת עטרה. (ולדבריו

נראה שאפילו אם יפרש לקנות קודם לכן לא קנה, שאין זו 'ביאה', וכמאן דאמר העראה זו הכנסת עטרה.

וכן אין חילוק אם גמר ביאתו אם לאו). עוד בבאור שיטת רבנו תם, ע' משנה למלך איסורי ביאה יז, טו;

נוב"י תנינא אה"ע כג).

לדברי רבנו נסים גאון (מובא בתוס') והרי"ף (ביבמות), ביאת קדושין אינה קונה אלא בגמרה, אבל ביאה שאחר קדושין עושה אותה נישואין בהעראה, שהיא מועילה כחופה. (וכתב המגיד-משנה (אישות י) שכן היא דעת הרמב"ם [וע' בית ישי כג הערה ח]. והתוס' הקשו על דעה זו).
ב. כתב בספר דבר אברהם (ח"א כו, ב. וכן צדד באילת השחר) שהמקדש בביאה, אעפ"י שאינה נקנית אלא בסוף ביאה, אין ההעראה אסורה משום לאו ד'לא תהיה קדשה', גם לשיטת הרמב"ם שכל ביאה ללא קדושין אסורה בלאו. (וע"ש בשם חדושי הרי"ם (אה"ע כו, ד) סברא לאיסור. וגם בספר זכר יצחק (ית, ג) כתב להוכיח מכאן כדברי הרמב"ם שאין אומרים 'חוקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות' בפנויה דעלמא, שאם כן, כבר בהעראה היה קונה. ונקט שם שבגרושה שאומרים חוקה זו, אכן קונה בהעראה. ולדברי הדבר-אברהם אין כל יסוד לדבר, כי מכל מקום אין נחשבת זו לביאת זנות אעפ"י שאינו קונה אלא לבסוף, [והזכר-יצחק עצמו (בסי' סה) נחת לסברא זו לענין בעולה לכה"ג, וצ"ע]. וכן נראה לכאורה ברמב"ם (אישות א, א, ג; נערה בתולה ב, יז) שרק בדרך זנות לוקין משום קדשה ולא בדרך אישות. וכן יש לשמוע מדברי הטור אה"ע כז [ע"ש בח"מ וב"ש. ונראה שאף הרמ"א שם מודה לזה. ולא דיבר אלא במיוחד לו אשה לזנות עמה, אבל כל שבדרך אישות אין לוקין]. וכאן ודאי לא הו' דרך זנות).

ב. נסתפקו האם ביאה נישואין עושה או אירוסין עושה, ורצו להוכיח לכאן ולכאן ודחו.
א. יש אומרים שגם אם נישואין עושה, אינה מותרת לבעלה ללא חופה. ויש חולקים. (ע' מגיד משנה וכסף משנה — אישות י, א; שער המלך — קונטרס חופת חתנים).
ב. יש מי שסובר שלפי הצד שביאה נישואין עושה, אי אפשר שתועיל רק לקידושין, גם אם יאמר כן בפירוש (ע' חזו"א סג, כג). ויש מי שמצדד בדבר (ע' אילת השחר).
ג. לאחר קידושין, אם בא עליה לשם נישואין — ודאי דינה כנשואה (עפ"י רמב"ם אישות י, א; ר"ן; שו"ת מהר"ם מרוטנברג תריא, ועוד).
ד. אף על פי שלא נפשט בגמרא הספק, משמע שאביי ורבא סוברים אירוסין עושה, כפשט המשניות (עפ"י מגיד משנה י, א בדעת הרמב"ם, ע"ש. וכן נקט בתורא"ש להלן יד.).

ג. בת שלש שנים ויום אחד (כלומר, שהשלימה שלש שנים ונכנסה לשנתה הרביעית) ביאתה ביאה [פחות מיכן — כנותן אצבע בעין]; —
מתקדשת בביאה;
ואם בא עליה יבם — קנאה;
וחייבים עליה משום אשת איש (בין שקיבל אביה קדושין בין שנתייבמה. תוס');
אם היא גדה, מטמאה את בועלה כדין בועל גדה [שטמא שבעה ימים ועושה משכב ומושב לטמא אוכלים ומשקים];
אם נישאת לכהן — אוכלת בתרומה;
ואם בא עליה אחד מכל עריות שבתורה — מומתים על ידה והיא פטורה;
ואם בא עליה אחד מן הפסולים — פסלה מן הכהונה.

וכן לענין חופה, פחות מבת שלש שנים אין לה חופה, כשם שאין ביאתה ביאה. (ע' יבמות נו-נח; רש"י סנהדרין נה; שער המלך — חופת חתנים; חזון איש אה"ע סג, יב). ואולם הרשב"א כתב שחופתה חופה אלא משום שאינה ראויה לביאה אינו בודקה תחילה. (וע"ע אבני נזר אה"ע קמד; לו, ו).

ד. קטנה מבת שלש שנים שהיא אשת איש, הבא עליה חייב מיתה. לפרש"י, שנוי הדבר במחלוקת תנאים, ולרבי יאשיה אין הבעל חייב מיתה כיון שהיא אינה נענשת. ולרבנו תם, בנשואה, הבא עליה חייב לדברי הכל, ובארוסה פטור לרבי יאשיה, וכשיטת רבי מאיר שמייעט קטנה מפרשת נערה המאורסה. ולרבי יונתן — דינו חנק.

ה. האב זכאי בבתו בקדושיה; בכסף בשטר ובביאה. וזכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת גדריה ומקבל את גיטה. אבל אינו אוכל פירות מנכסיה (כגון שנפלו לה מאבי אמה). לדברי רבי יוסי ברבי יהודה (בכתובות מז.) — אוכל.

א. התוס' הביאו מהר"ר יצחק שאין האב מקבל גיטה אלא בנתארוסה אבל נישאת אין האב זכאי בה כלל, אפילו קטנה. (וכן האריך בתורי"ד כאן). ואין כן דעת רש"י (ביבמות קט. וע"ש בגליון הש"ס ובהגהת הב"ח. וכן הוא בשלחן ערוך אה"ע קעג. וע' בשו"ת הרדב"ז ח"ג אלף ו; אבני נזר אה"ע קנג, ג).

ב. האב זכאי להכניס את בתו לחופה (את בתי נתתי — כל נתינות במשמע. רש"י כתובות). מדברי ר"י בן מגאש (שם נז): נראה שאין לאב זכות בבתו קטנה למסרה לחופה בעל כרחו, שאי אפשר לה לקבל, אלא בנערה בלבד זכאי.

ג. לפרש"י (בכתובות מז) נראה שאין מציאתה שייכת לאב אלא אם סמוכה על שלחנו [ואף לשמואל (בב"מ יב) שמציאת קטן לאביו אפילו אינו סמוך על שלחנו, מכל מקום בנערה מודה. עתוס']. והתוס' כתבו שאפילו אינה סמוכה על שלחן אביה מציאתה שלו. וכן לענין מעשה ידיה, אפילו אינה גיוונית ממנו, ההעדפה שייכת לאב.

ע"ע פירוט המקורות והטעמים, בכתובות מז-מו.

דין קידושי האב לבתו קטנה לכתחילה — נתבאר להלן מא.

דפים י — יא

כ. בת ישראל הארוסה לכהן, מה דינה בתרומה?

מבואר בסוגיא שמדין תורה בת ישראל המאורסת לכהן אוכלת בתרומה (וכהן כי יקנה נפש קנין כספו... ולדברי רבי יהודה בן בתירא ישנו 'קל וחומר' משפחה כנענית). אלא שחכמים גזרו שלא תאכל; ונחלקו הדעות בטעם הדבר, אם משום שחששו שמא ימצא סימפון ויתבטל המקח ונמצא שאכלה זרה בתרומה (כן סובר בן בג בג — כהסבר רבינא. וכן אמר רב שמואל בר יהודה — כתובות נז), או משום גזרה שמה ימזגו לה כוס (תרומה) בבית אביה ותשקה לאחיה ולאחיותיה. (עולא. וכן סבר רבי יהודה בן בתירא). ונפקא מינה בין הטעמים, כאשר קיבל עליו את המומים, שכבר אין חשש סימפון, אבל החשש האחר קיים. וכן אם מסרה האב לשלוחי הבעל והלך עמהם (תוס') או שהלכו שלוחיו עם שלוחי הבעל — חשש סימפון עדיין קיים, אבל אין חשש מזיגת כוס לאחיה ולאחיותיה.

א. בתוס' מבואר שלפי האמת הכל מודים לטעמו של עולא, וכמשנה אחרונה. ורק לפי משנה ראשונה הסוברת שארוסה אוכלת בתרומה בהגיע זמן חופתה אעפ"י שלא נכנסה, לפי משנה זו נחלקו האמוראים אם משום סימפון בלבד או משום דעולא. (וע"ע בכתובות נז-נח).

- ב. מרש"י משמע שגם אם מסר האב לשלוחי הבעל ולא הלך עמהם, קיים חשש סימפון. והתוס' חלקו על כך, שאין לחוש לסימפון באופן זה. ובמקום אחר (כתובות מה:): צדדו בתוס' שבמסר יש חשש שמא תשקה לשלוחים ואין חשש סימפון.
- ג. נכנסה לחופה באופן שעל פי דין אפשר שהחופה פסולה [כגון קטנה שנישאה שלא לדעת אביה, ויש חשש שמא יבוא וימחה] – אינה אוכלת בתרומה, אעפ"י שכבר בדקה וגם אין חשש שמא תשקה – דלא פלוג רבנן בין ארוסה לארוסה. (כן כתבו התוס' מה: עפ"י הסוגיא שם. וערשב"א שם שהקשה על כך ונשאר ב'צ"ע'. וע"ע בשעה"מ קונטרס חופת חתנים ז).
- ד. לפי הירושלמי (יבמות ט, ה) נתמעטה ארוסה מתרומה מכל טהור בביתך יאכלנו. (וע' זכר יצחק ח"א לא ד"ה ועל אשר כתבתי; קובץ שעורים – כתובות נו).

דף יא

כא. מקח טעות בעבדים – כיצד?

נמצא מום בעבד; אם מום שבגלוי – הלא ראהו מקודם ומחל. מום שבסתר – לא אכפת לו ואין כאן טענת מקח טעות. נמצא גנב או קוביוסטוס (רש"י: גונב נפשות. ר"ח ותוס': משחק בקוביא) – הגיעו, שסתמם גנבים. לסטים מזוין או מוכתב למלכות – קול יש בדבר. (לפרש"י אין זה מקח טעות, שסבר וקיבל. ורבנו תם פירש שכוונת הגמרא לומר שאינו מצוי שנצטרך לחוש לכך, אבל אם נמצא כזה – מקח טעות הוא. ורבנו אליהו מקיים פירוש רש"י ומחלק אם כבר נתן הלוקח מעות, אומרים סבר וקיבל ואינו חוזר, אבל קודם שנתן מעות יכול לחזור בו). כן נקט בן בג בג. שפחה שנמצאת שוטה או נכפית – מקח טעות הוא. (עפ"י ב"מ פ).

דפים יא – יב

כב. א. מהו שיעור הכסף הנצרך לקידושי אשה?

ב. כסף האמור בתורה וכסף של דבריהם – מהו? [מהו סוג המטבע שדיברה בו תורה ומהו סוג המטבע שבדברי חכמים?]

א. בית הלל אומרים: אשה מתקדשת בפרוטה ובשוה פרוטה. בית שמאי אומרים: בדינר ובשוה דינר. ונחלקו אמוראים בטעמם של בית שמאי;

רבי זירא אמר, שכן אשה מקפדת על עצמה ואין מתקדשת בפחות מדינר. ומשמע בגמרא שלפי זה אם תפשוט ידה לקבל קידושין בפחות מדינר – מקודשת. (עפ"י רש"י ותוס'. והרמב"ן הביא דעה המפרשת דברי הגמרא בדרך אחרת, שאפילו תפשוט ידה להתקדש בפחות – בטלה דעתה. ודחה שם פירוש זה). לא אמרו אלא כשקדשה בלילה או ששלחה שליח לקבלה ולא נמלך בה בכמה.

א. מפרש"י מבואר שבנות רבי ינאי ודומיהן, המקפידות על עצמן ביותר, אם שלחו שליח להתקדש, או פשטו ידן להתקדש בלילה, אינן מקודשות בפחות מתקבי דינרי. [ואפשר אף בית הלל מודים לכך. אילת השחר]. והתוס' ועוד ראשונים חולקים וסוברים ששיעור אחד שוה בכל.

ב. אפשר לפי לשון אחת (לעיל ז:): לרב יוסף, אין מועילים הקדושין כשאין האשה יודעת בכמה